

9. Стасюк Ю.С. Інститут президентства в контексті досвіду України та Росії: автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Ю.С. Стасюк. – К., 2001. – 37 с.

10. Коломієць Ю.М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн / Ю.М. Коломієць. – Х.: Основа, 1998. – 246 с.

11. Кравченко В.В. Конституційне право України: навчальний посібник / В.В. Кравченко. – К.: Атіка, 2004. – 512 с.

12. Товпеко Я.К. Правові погляди на інститут президентства як глави держави / Я.К. Товпеко // Наукові конференції. – Серія: Право. – 2009. – С. 4–9.

13. Катков Д.Б. Конституционное право России: учебное пособие / Д.Б. Катков, Е.В. Корчиги; общ. ред. Ю.А. Веденеева. – М.: Юриспруденция, 1999. – 288 с.

УДК 342.9

ПОДОЛЯКА С.А.

КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано наукові підходи до класифікації суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури в Україні. Надано їх авторський перелік та обґрунтовано поділ на види.

Ключові слова: класифікація, суб'єкт протидії корупції, органи прокуратури, прокурор, антикорупційна діяльність.

В статье проанализированы научные подходы к классификации субъектов противодействия коррупции в органах прокуратуры в Украине. Предоставлен их авторский перечень, обосновано разделение на виды.

Ключевые слова: классификация, субъект противодействия коррупции, органы прокуратуры, прокурор, антикоррупционная деятельность.

In the article analyzed the scientific approaches to the classification of subjects for combating corruption in the prosecutor's office in Ukraine. Their author's list is given and the division is grounded on species.

Key words: classification, subject of counteraction to corruption, prosecutor's offices, prosecutor, anti-corruption activity.

Вступ. У системі адміністративно-правової протидії корупції одне з ключових місць займають уповноважені суб'єкти, що впроваджують у дійсність антикорупційну політику, й здійснюють діяльність щодо застосування адміністративно-правових положень законодавства, які регулюють загальнодержавну систему протидії корупції загалом та протидію корупції у конкретних державних органах.

У міру того, що система органів прокуратури України є надзвичайно важливим елементом правоохоронної системи в Україні, а тому питання належної організації протидії корупції у цих органах є актуальним. Відповідна організація потребує наукового обґрунтування, яке необхідно здійснити, дослідивши усі аспекти протидії корупції в органах прокуратури. Питання суб'єктів є надзвичайно важливим, а у міру проведення адміністративних реформ та взяття курсу на протидію корупції у всіх сферах суспільного життя, робить дослідження відповідної проблематики ще більш актуальним. Таким чином, доцільно повною мірою здійснити комплексну розробку пи-

---

© ПОДОЛЯКА С.А. – кандидат юридичних наук, прокурор відділу (Генеральна прокуратура України)

тання видів суб'єктів та розрізнити функціональне призначення кожного з них у системі органів прокуратури України.

Здійснювали дослідження протидії корупції у тій чи іншій сфері суспільного життя багато науковців різних галузей правової науки. При цьому питанню адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури у тій чи іншій мірі приділено праці таких вчених, як С.М. Алфьоров, М.О. Бездольний, В.О. Белік, В.В. Сташис, Ю.П. Мірошкін, В.І. Литвиненко, М.І. Мельник, К.В. Ростовська, С.Г. Стеценко, Х.П. Ярмакі та інші.

Постановка завдання. Однак у міру реформи органів прокуратури та антикорупційного законодавства в Україні, відповідні положення науки потребують оновлення відповідно до сучасного стану адміністративно-правового регулювання та практики впровадження нової антикорупційної політики у діяльність органів прокуратури України. Отже, необхідно здійснити нове комплексне дослідження за обраною проблематикою.

Результати дослідження. Конвенція ООН проти корупції рекомендує наявність сукупності двох типів антикорупційних інституцій: орган або органи, що запобігають корупції; орган, органи або особи, які спеціалізуються на боротьбі проти корупції за допомогою правоохоронних заходів [1]. Такий міжнародний антикорупційний стандарт має стати основою для побудови системи протидії корупції в органах прокуратури та теоретичної класифікації суб'єктів такої діяльності.

У новому Законі України «Про запобігання корупції» [2] не визначено переліку суб'єктів протидії корупції та їх системи. Однак у законі визначено склад спеціальних суб'єктів у сфері протидії корупції, до яких належать органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Однак із детального аналізу цього законодавчого акта та інших законів можна зробити висновок, що система органів протидії корупції не зазнала істотних змін за винятком запровадження спеціалізованих антикорупційних органів, певної оптимізації повноважень правоохоронних органів у наведеній сфері, а також змін у структурі й повноваженнях органів прокуратури України, що, безумовно, вплинуло на роль та функції суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури України. Однак аналізовані вище положення антикорупційного Закону, що втратив чинність, залишаються теоретичною основою для класифікації суб'єктів протидії корупції у державі загалом та у розрізі того чи іншого правоохоронного органу, яким є система органів прокуратури України.

На доктринальному рівні погляди науковців на склад суб'єктів антикорупційної діяльності, їх функції, а також відповідні класифікації суттєво відрізняються. Наприклад, О.В. Ткаченко, аналізуючи положення ще більш давнього Закону України «Про боротьбу з корупцією» [3], де використано вузький підхід до кола суб'єктів, що здійснюють таку боротьбу, наголошує, що систему визначених суб'єктів боротьби з корупцією треба доповнити судовими органами. Науковець аргументує це, зокрема, тим, що чинним на той момент законодавством передбачалося повноваження суддів щодо прийняття заяви про злочин [4, с. 15–16]. Станом на тепер у суддів процесуальним законодавством (не лише кримінальним процесуальним) передбачено повноваження суддів здійснювати повідомлення про злочин. Крім цього, у судах як державних органах у загальному порядку реалізуються елементи антикорупційної політики, яка наявна у державі. Крім цього, будучи незамінним елементом механізму правової системи, суди відіграють свою незамінну функцію у протидії корупції як безпосередньо здійснюючи судочинство стосовно розгляду справ, пов'язаних із корупцією, так і реалізуючи певні суміжні контрольні повноваження. Таким чином, суди є незамінним елементом механізму протидії корупції в органах прокуратури України, а реалізуючи суміжні судово-контрольні повноваження, останні можуть належати до категорії спеціальних суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури України.

Таким чином, будь-які органи, що мають правоохоронні чи судові функції і реалізують ті чи інші повноваження стосовно органів прокуратури України та їх посадових осіб, можна вважати суб'єктами протидії корупції в органах прокуратури України. Це ж стосується громадян та громадські організації, які здійснюють діяльність щодо протидії корупції в органах прокуратури, котрих, безумовно, треба вважати суб'єктами протидії корупції.

У науці усю сукупність органів, що здійснюють протидію корупції, класифікують по-різному. О.Ю. Бусол, наприклад, здійснює поділ усіх суб'єктів протидії корупції на спеціалізовані та загальні. При цьому підставами поділу вчена вважає специфіку та підстави антикорупційної діяльності відповідних суб'єктів. Діяльність спеціалізованих суб'єктів, на думку вченої, впливає з їх обов'язків, передбачених законом або суспільних повноважень, які закріплені в установчих документах. Загальними суб'єктами варто вважати усіх інших, діяльність яких спрямована

на протидію корупційній злочинності [5, с. 73–74]. Такий підхід неповною мірою може дати змогу конкретно розділити склад того двох суб'єктів антикорупційної діяльності, адже незрозуміло, що саме мав на увазі автор, вказуючи лише сам факт закріплення повноважень антикорупційних суб'єктів.

Цікаво класифікував суб'єктів боротьби з корупцією Р.М. Тучак, відштовхуючись від положень старого антикорупційного законодавства. Науковець розділяв суб'єктів боротьби з корупцією на три групи суб'єкти прямої компетенції, опосередкованої компетенції та суб'єкти координації. До суб'єктів прямої компетенції належать державні органи, перелічені у чинній на момент здійснення дослідження цитованим науковцем ст. 4 Закону України «Про боротьбу з корупцією»: Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, підрозділи податкової міліції, прокуратура, Військова служба правопорядку у Збройних силах України [3]. Наведених суб'єктів можна охарактеризувати ще як правоохоронні органи, уповноважені розслідувати кримінальні чи адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Другу групу, на думку науковця, становлять практично усі органи державної влади. В їх складі виділені Державний департамент України з питань виконання покарань, Державна прикордонна служба України, Державна митна служба України. Суб'єктами координації вчений вважає Раду національної безпеки та оборони України, окремі підрозділи органів прокуратури, Національне Центральне бюро Інтерполу, місцеві органи державної виконавчої влади. Іншою підставою для класифікації, яку науковець запропонував із методологічних мотивів, виділено сферу діяльності. За цією підставою усіх суб'єктів боротьби з корупцією поділено на таких, що мають кілька сфер діяльності та суб'єктів з однією сферою діяльності [6, с. 4–5].

Загалом можна підтримати науковця у групуванні відповідних суб'єктів протидії корупції, однак треба більш конкретно визначити склад кожної групи та підстави для віднесення тих чи інших суб'єктів протидії корупції. Наприклад, перелік координаційних суб'єктів доцільно було б доповнити такими державними органами, як Кабінет Міністрів України, Президент України, Верховна Рада України. Крім цього, не визначеним у цій класифікації залишається місце Національного агентства з питань протидії корупції, адже цей орган має значні координаційні повноваження у питаннях протидії корупції, реалізуючи свою загальну компетенцію у відповідній сфері, а також, розглядаючи протидію корупції в органах прокуратури, виникає подальше питання щодо класифікації прокурорів як суб'єктів протидії корупції та внутрішніх органах прокуратури. Крім цього, у наведеній науковцем класифікації не враховано громадян та громадські організації, які нібито не включаються у категорію суб'єктів протидії корупції.

Цікавою є класифікація суб'єктів протидії корупції, що здійснюється М.Ю. Бездольним. Останній пропонує поділити суб'єктів на такі групи: суб'єкти, які визначають антикорупційну політику держави; суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності в сфері протидії корупції, а також суб'єкти здійснення правосуддя у справах про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією; суб'єкти, діяльність яких спеціально або внаслідок виконання інших функцій спрямована на здійснення запобіжного впливу на причини та умови, що сприяють вчиненню корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних із корупцією; суб'єкти координації антикорупційної діяльності [7, с. 6, 14]. Наведену класифікацію вважаємо цілком вдалою за виключенням того недоліку, що остання не включає громадян та членів громадянського суспільства. Однак функціональне призначення суто державних органів у системі протидії корупції описано доволі влучно у процесі виділення груп досліджуваних суб'єктів.

Цікавою для аналізу є також класифікація, здійснена цим науковцем щодо суб'єктів органів внутрішніх справ, які протидіють корупції. Так, М.Ю. Бездольний виділяє такі групи: спеціалізовані; підрозділи, одним із завдань або функцією яких нормативними актами передбачено протидію (боротьбу) з корупцією; інші підрозділи, які безпосередньо протидіють злочинності та іншим правопорушенням, що, за законодавством, належать до основних (загальних) завдань органів внутрішніх справ (міліції); підрозділи органів внутрішніх справ, які сприяють протидії корупції [7, с. 6]. Такий підхід до поділу можна застосувати, розглядаючи внутрішніх суб'єктів протидії корупції у системі органів прокуратури України, удосконаливши його.

Продовжуючи попередню позицію, треба навести комплексну й ґрунтовну класифікацію, яку наводив С.М. Алфьоров. Останній зазначав перелік суб'єктів, що здійснюють протидію корупції в ОВС, до якого належать: 1) суб'єкт, що здійснює координацію, спрямовує, визначає та контролює діяльність із протидії корупції в ОВС, – Міністерство внутрішніх справ України; 2) суб'єкти, що наділені правом виявляти, фіксувати та розслідувати корупційні правопорушення в ОВС: органи прокуратури, СБУ, підрозділи СВБ ГУБОЗ України; 3) суб'єкти, які в процесі

виконання функцій в ОВС своєю діяльністю сприяють протидії корупції: керівники всіх рівнів; підрозділи кадрового забезпечення; колегії МВС; інспекції з особового складу і створені на їх основі постійно діючі мобільні групи для проведення перевірок стану дисципліни та законності серед особового складу органів внутрішніх справ; куратори підрозділів і служб; 4) суб'єктів, які сприяють протидії корупції в межах інших покладених на них функцій та завдань. До суб'єктів, які сприяють протидії корупції в ОВС у межах інших покладених на них функцій та завдань, належать такі суб'єкти антикорупційної діяльності: органи та особи, наділені адміністративними повноваженнями щодо виявлення, припинення, розслідування корупційних правопорушень, у тому числі щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення, – спеціально уповноважених суб'єкти у сфері протидії корупції; органи та особи, наділені повноваженнями щодо координації, спрямування, законодавчого забезпечення антикорупційної діяльності; органи та особи, наділені повноваженнями щодо сприяння спеціально уповноваженим органам у сфері протидії корупції, за якими закріплюється прямий обов'язок щодо припинення корупційних правопорушень та повідомлення про них спеціально уповноваженим органам [8, с. 8, 18–19]. Аналогічний за функціональним призначенням механізм протидії корупції в органах прокуратури, а отже, цю та інші наведені класифікації, зокрема підходи та підстави поділу суб'єктів протидії корупції, можна виділити для здійснення авторської класифікації.

Враховуючи все вищенаведене та беручи до уваги специфіку системи органів прокуратури України та антикорупційну діяльність у них, пропонуємо класифікацію суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури України.

Усіх суб'єктів, насамперед, за характером адміністративно-правового статусу треба розділити на:

- уповноважені держані органи влади, їх підрозділи та посадові особи;
- громадян та їх об'єднань.

За фактором структурної та ієрархічної приналежності суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури можна виділити:

- внутрішні суб'єкти протидії корупції (ті, що входять у систему органів прокуратури);
- зовнішні суб'єкти протидії корупції (ті, що здійснюють протидію корупції в органах прокуратури, проте не належать до її системи).

За функціональним призначенням у механізмі протидії корупції в органах прокуратури можна виділити:

- органи, що приймають антикорупційну політику на загальнодержавному рівні (ВРУ);
- органи, що реалізують антикорупційну політику на загальнодержавному рівні (НАЗК);
- органи з координаційними функціями та повноваженнями у сфері протидії корупції (КМУ, Президент України, місцеві органи загальної компетенції тощо)
- органи, що здійснюють безпосередню правоохоронну діяльність у частині реалізації проваджень щодо корупційних адміністративних правопорушень чи злочинів (НАБУ, САП, прокурори як особи, що складають протокол про корупційне правопорушення чи державні обвинувачі, СБУ, Національна поліція України, ДБР);

- прокурори, що протидіють корупції як керівники органів прокуратури чи їх підрозділів;
- органи на особи, що сприяють протидії корупції в органах прокуратури;
- судові органи.

За рівнем спеціалізації:

- органи та особи, для яких протидія корупції є основною сферою діяльності (НАБУ; САП; НАЗК);
- правоохоронні органи, для яких протидія корупції є частиною загальної правоохоронної діяльності (СБУ, Національна поліція України, підрозділи прокуратури, ДБР);
- органи та особи, для яких протидія корупції не є основною сферою діяльності, а здійснюється у міру адміністративно-правового статусу (адміністративні посади в органах прокуратури, якщо діяльність не здійснюється у статусі правоохоронців, КМУ, ВРУ, Президент України тощо).

Висновки. У статті проаналізовано наукові підходи до класифікації суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури в Україні. Надано їх авторський перелік та обґрунтовано поділ на види.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/c16>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 р. №3206-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 40. – Ст. 404.
4. Ткаченко О.В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.В. Ткаченко. – Київ: Б. в., 2008. – 20 с.
5. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 / О.Ю. Бусол. – К., 2015. – 479 с.
6. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : авреф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Р.М. Тучак. – Х., 2007. – 21 с.
7. Бездольний М.Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / М.Ю. Бездольний. – Х., 2009. – 20 с.
8. Алфьоров С.М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / С.М. Алфьоров. – Х., 2011. – 444 с.

УДК 342.9

РОЗСОХА С.С.

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЩОДО ВИДАЧІ ПРАВА НА ЗАЙНЯТТЯ НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

У статті визначено форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як зовнішній вияв адміністративних дій публічної адміністрації, що здійснюються в межах компетенції публічної адміністрації в площині адміністративно-правових відносин для реалізації видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю з метою гарантування прав, свобод та законних інтересів осіб. До форм адміністративної діяльності належать: видання адміністративних актів публічною адміністрацією; укладення адміністративних договорів в сфері нотаріату; учинення інших юридично значущих адміністративних дій; здійснення матеріально-технічних операцій щодо видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Ключові слова: адміністративні дії, адміністративні договори, видання адміністративних актів, матеріально-технічні операції, нотаріальна діяльність, право на зайняття нотаріальною діяльністю, публічна адміністрація, форми адміністративної діяльності.

В статье определены формы административной деятельности публичной администрации о выдаче права на занятие нотариальной деятельностью в Украине как внешнее проявление административных действий публичной администрации, осуществляемые в пределах компетенции публичной администрации в плоскости административно-правовых отношений для реализации выдачи права на занятие нотариальной деятельностью с целью обеспечения прав, свобод и законных интересов лиц. К формам административной деятельности отнесены: издание административных актов публичной администрацией; заключения административных договоров в сфере нотариата; совершение иных юридически значимых админи-